

İbrahim Semih Akçomak, *Ahlaksız Büyüme,*

Ankara: Efil Kitabevi, 2018, 144 s.

Değerlendiren: Abdulkadir Keskin

İktisadi kararlar alınırken sadece kârını maksimize etmeye çalışan bireyler, baskı grupları, dernekler, siyasi partiler üzerine inşa edilen kapitalist sistemin ne kadar ahlâklı olduğu her zaman tartışma konusu olmuştur. Bu temel görüşe dayanarak yaşamış olduğumuz coğrafyadaki ahlaki çöküntüyü, ODTÜ Bilim ve Teknoloji Politikası Çalışmaları Bölümü Öğretim Üyesi İbrahim Semih Akçomak özellikle iktisadi açıdan yaklaşılarak başarılı bir çalışmayı okuyucuların beğenisine sunmuştur. Yazılan eser, Türkiye'nin çok partili sisteme geçtiği dönemden itibaren özellikle son yirmi yılda uygulamaya konulan iktisat, hukuk, eğitim politikalarındaki başarısızlıklarının bir portresi niteliğindedir. Kitabın dili, okuyucu yormadan, verilmek istenen mesajları gayet açık ve anlaşılır bir şekilde okuyucuya aktarmaktadır. Okuyucuyu ekonomik teorilere boğmadan herkesin anlayacağı, sürükleyici ve akıcı bir üslupla yazılmıştır. Kitapta ortaya konan görüşler sadece kelimelerle değil aynı zamanda istatistiksel veriler ve grafikler yardımıyla desteklenerek verilmek istenen mesajlar daha güçlü bir şekilde sunulmuştur. Kitabın ilk satırlarından itibaren karamsar bir bakış açısıyla yazıldığı hemen göze çarpmaktadır. Yazar, kitabı karamsar bir üslupla yazdığını kendisi de belirtmiştir (s. 117).

@ Arş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, abdulcadir.keskin@medeniyet.edu.tr

0000-0002-4795-1028

➔ Keskin, A. (2020). Ahlaksız büyüme. İş Ahlakı Dergisi, 13 (2), ss.203-206

© İGİAD
DOI: 10.12711/tjbe.2020.13.2.D0075
İş Ahlakı Dergisi, 2020
isahlakidergisi.com

Başvuru : 09.05.2020
Revizyon : 22.09.2020
Kabul : 20.10.2020
Basım : 28.01.2021

Kitap temelde dört bölüm üzerine kurgulanarak yazılmıştır. İlk bölümde kitabın da ismini oluşturan ahlaksız büyüme kavramı, ahlaksız büyüme pratiği, ahlaksız büyümenin basit iktisadi ve çıkar ekonomisi, bir ahlaksız büyüme kuramı denemesi son olarak ahlaksız büyümeden nasıl kurtuluruz başlığı altında öneriler ve tavsiyeler üzerine kurgulanmıştır. Genel olarak bu bölümde sistemin hukuk devleti olmaktan uzaklaştığı vurgulanmaktadır. Türkiye'deki ahlaki çöküntünün toplumun her kesiminde görüldüğü gerçeğini gösteren açık örnekler verilmiştir. Ahlaksız davranışlar, toplumun büyük bir kesimi tarafından içselleştirilmiş artık yaşamın normal bir parçası haline geldiği vurgulanmıştır (s. 13). Toplumda hak hukuk bilen, dürüst, namuslu insanların böyle bir sistem içerisinde cezalandırıldığını aynı zamanda dürüst insanların da uzun vadede dürüst olmayan davranışlar göstermeye başlayacağı belirtilmiştir. Basit iktisadi düşünceler, ekonomik çıkarlara dayanan kirli ilişkiler, kısa dönemde ekonomik olarak ülkeye katkı sağlasa da uzun vadede sürdürülemezdir (s. 19). Kitabın giriş niteliğinde olan ilk bölümü, kitabı genel hatlarıyla ele almakla birlikte okuyucuyu gelecek bölümler hakkında fikir sahibi yapmaktadır. İlk bölüm her ne kadar başarılı bir şekilde kurgulanmış olsa da kitaba ismini veren ahlaksız büyüme kavramının sadece bir sayfada açıklanması kitabın göze çarpan bir eksikliği olarak değerlendirilebilir. Ahlaksız büyüme kavramı, kitabın temel unsurunu oluşturan kavram olması hasebiyle bu kavramın okuyucuya daha detaylı bir şekilde sunulması gerekliydi.

Kitabın ikinci bölümünde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurumlarından, kurumların altyapısından, sahip oldukları güçten ve kurumsallığının öneminden bahsedilmiştir. Kurumsallaşmış demokratik yapılar, hukukun üstünlüğü ve yöneticilerin yetkilerini sınırlandırmasına yönelik kurumlar ile ekonomik büyümenin arasındaki uzun dönemli ilişkisi, kurumsal iktisat çerçevesinde örneklerle açıklanmıştır. Türkiye'de hukuk sistemi, kurumsal bir yapıya hiçbir zaman dönüşümemiştir (s. 44). Sürekli olarak hukuk sisteminde değişikliklere gidilmesi bunun en büyük göstergesidir. Yazar, Türkiye'de değiştirilen hukuksal düzenlemelerin anlık olarak uzun dönemli etkileri düşünülmeden belirli bir gurubu korumak ya da cezalandırmak üzerine olduğunu defalarca vurgulamıştır (s. 49). Hukuk sisteminin ideolojik olarak sürekli belirli bir görüşünün olduğu, bir gurubun hatta son denemede herkesin şahit olduğu dinî bir cemaatin kadrolaşmasına imkân sağlayarak toplum gözünde hukuk kurallarının bağlayıcılığının yok olduğu üzerinde durulmuştur (s. 54). Yazar özellikle 2000 sonrasında yapılan düzenlemeleri, kitapta tablo halinde vererek daha sonra ayrıntılarıyla birlikte açıklamıştır. Kitapta hukuksal sistemde oluşturulamayan kurumsal yapının eğitim sisteminde aynı şekilde bir türlü oluşturulamadığı anlatılmıştır. Yazar, Türkiye'de yapılan eğitim

formlarının dönemin siyasi yönetiminin keyfi üzerine deneme yoluyla yapıldığından, yapılan değişikliklerin uzun vadede neler getireceği düşünülmeden sürekli değişikliklere gidildiğinden bahsetmiştir. Eğitim sisteminde son on beş yılda yapılan tüm değişiklikler ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Her gelen Milli Eğitim Bakanının eğitim sisteminde köklü değişiklikler yapmak istemesi ve yapılan tüm değişikliklerin sistemi daha kötü hale getirdiğini haklı gerekçelerle anlatılmıştır (s. 57). Yazar bu bölümde genel olarak hukuk ve eğitim sistemi üzerinde durarak bu iki önemli konuda yapılacak yanlışlıkların uzun vadede ciddi bir yıkıma dönüşeceğini belirtmiştir. İkinci bölümde genel olarak hukuk sisteminde egemen yapıyı korumak için yapılan değişiklikler ve eğitim sisteminde bazen ideolojik bazen sistemi düzeltme adına yapılan radikal değişiklikler, kronolojik olarak açıklanmıştır. Resmî kurumlardan alınan istatistiksel veriler, görsel tablolar arayıcılığıyla okuyucuya sunulmuştur. Kullanılan resmî veriler, ele alınan meselelerin daha objektif incelendiğini göstermektedir.

Üçüncü bölümde yazar, ahlaksız büyümeyi, ahlaksız büyümenin ekonomik bileşenleri adlı temel başlık ve bunun akabinde oluşturduğu alt başlıklar altında tartışmaktadır. Temel olarak ele aldığı konular; borç güdümlü büyüme, inşaat güdümlü büyüme ve sanayi sektörünün eksikliğidir. Yazar, emek piyasasının altyapısı ve inovasyonun yanlış uygulamalarına değinerek Türkiye ekonomisinin genel durumunu tartışmıştır. Yazar, kitabın ilk bölümlerinden itibaren açıkladığı ahlaksız büyüme kavramını, herkes tarafından bilinen Türkiye ekonomisinin kırılgan yapısını ele alarak açıklamıştır. Okuyucunun anlayacağı şekilde fazla iktisat teorisine boğmadan kavramlar eleştirel bir üslupla yazılmış ve birtakım öneriler sunulmuştur. Tamamen günü kurtarmak için sürekliliği olmayan inşaat sektörü, devletin her ne kadar borcu azalmış görünse bile özel sektörün sürekli borçlandığı, inovasyonun ne kadar yanlış anlaşıldığı vurgulanmıştır. Türkiye ekonomik yapısı kaygan bir zemin üzerinde durmaktadır (Cinel, 2019). Oluşturulamayan sistemin neticesinde hükümet sadece günü kurtaran kısa vadeli politikalar yaparak ekonomiyi ayakta tutmaktadır (s. 89). Rant ekonomisine bel bağlayan sistemin uzun dönemli büyüme stratejisi olmadığı için içerisinde büyük riskler içermesi doğaldır. Yüksek teknolojik ürün üretmek için AR-GE yatırımları gerçekten önemlidir (Göçer, 2013). Fakat beşerî sermayesini geliştirmeden bilgi birikimi sağlamadan yapılan AR-GE yatırımları genelde niteliksiz yatırımlar olmaktadır (s. 102). Yazar, bahsettiği ahlaksız büyümenin pratik uygulamalarını üçüncü bölümde örneklerle açıklayarak okuyucunun daha net bir şekilde anlamasını sağlamıştır. Eleştirel bir yaklaşımla yazılan bu bölümde aynı zamanda çözüm önerilerine de yer verilmiştir.

Kitabın son bölümüne dair bir kaç eleştiri yapmak yerinde olacaktır. Son bölüm daha kapsamlı tutulabilirdi. Yazılan eserin son bölümünün diğer bölümlerin gölgesi altında kaldığını söyleyebilirim. Son derece güzel kurgulanmış bir kitaba çok daha etkileyici bir sonuç yazmak yerinde olurdu. Son bölümde yazar, politikacıların tamamen günü kurtarmak, seçmene başarılı görünmek için yaptıkları yanlış politikalarından bahsetmiştir (s. 113). Hükümetlerin icra ettikleri tüm ekonomik, sosyal, sağlık ve diğer alanlardaki faaliyetlerin niteliğinden çok niceliğine vurgu yaparak sayılarla toplumun manipüle edildiğini aktarmıştır (s. 112). Bu konu çarpıcı örneklerle detaylandırılmıştır. Kendi çıkarlarını korumak isteyen politikacılar ve yöneticiler her nasıl olursa olsun yaşadığı toplumu yansıtır. Bir toplumda yöneticiler nasılsa halk da öyledir (s. 19). Ahlıksız büyüme aşamalarında suçu politikacılara ve yöneticilere atarak kendi vicdanımızı rahatlatmanın kimseye bir faydası yoktur. Yazar son bölümde genel olarak son dönemde yıpranan kurumların tekrar uzun dönemli planlar çerçevesinde yapılandırmasını önermiştir. Kitap, kötümser bir bakış açısıyla cesurca yazılmıştır. Yazar, kitabı kötümser bir bakışla yazdığını belirtmesine rağmen iyimser bir sonuçla kitabı sonlandırmıştır. Yazılan eser, yayınlandığı ilk basımın ardından aynı yıl içerisinde ikinci basımını gerçekleştirerek başarılı bir kitap olduğunu aynı zamanda da okuyucunun dikkatini çekebildiğini bizlere göstermektedir.

Kaynakça

Cinel, E. A. (2019). Türkiye ekonomisinin kırılğan yapısı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 57-66.

Göçer, İ. (2013). Ar-Ge harcamalarının yüksek teknoloji ürün ihracatı, dış ticaret dengesi ve ekonomik büyüme üzerindeki etkileri. *Maliye Dergisi*, 165(2), 215-240.